

Admiral
BRANKO MAMULA

Stvaralaštvo dr Vladimira Bakarića utkano je u sve tokove naše revolucije

*Govor saveznog sekretara za narodnu odbranu admira-
la Branka Mamule, na komemorativnoj sednici
oružanih snaga SFRJ, povodom smrti dr Vladimira
Bakarića, koja je održana u beogradskom Domu JNA,
17. januara 1983. godine.*

Smrt je otrgla iz borbenog stroja još jednog izuzetnog i zaslužnog revolucionara, člana najužeg Titovog štaba, njegovog bliskog suradnika, dosljednog i upornog borca za ideale radničkog i komunističkog pokreta, narodnog heroja i junaka socijalističkog rada dr Vladimira Bakarića.

U svom dugogodišnjem revolucionarnom djelovanju, dr Vladimir Bakarić, general-potpukovnik u rezervi, obavljao je mnoge visoke funkcije. Smrt ga je zatekla na dužnosti potpredsjednika Predsjedništva SFRJ i člana Predsjedništva Centralnog komiteta SKJ. U narodnooslobodilačkom ratu bio je član Vrhovnog štaba NOV i POJ, politički komesar Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, vijećnik ZAVNOH-a i AVNOJ-a, član Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije i sekretar CK KP Hrvatske, a nakon oslobođenja prvi predsjednik vlade Hrvatske.

Smrću druga Bakarića naša zajednica i Savez komunista Jugoslavije pretrpjeli su težak gubitak. Međutim, drug Vlado je ostavio trajno revolucionarno djelo koje je utkano u sve tokove naše revolucije.

Drug Vlado Bakarić je pripadao plejadi revolucionara, marksističkih mislilaca, koji su svojom revolucionarnom mišlju i djelom, dali neprocjenjiv doprinos našoj pobjedi u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji i izgradnji našeg socijalističkog samoupravnog društva. Bio je duboko svjestan da borba za socijalizam neće biti laka, i da se ne završava činom pobjede u njenom oružanom djelu. Govorio je: »Socijalizam nije definitivno pobijedio, on definitivno pobjeđuje. Ali to ne znači da ne možemo izgubiti poneku bitku. Na nama je da što manje bitaka izgubimo...«

Shvatajući revoluciju kao epohalan proces preobražavanja čovjekove svijesti i odnosa među ljudima, Bakarić je u svaku novu bitku ulazio sa strašću revolucionara. Bili su mu strani svaki dogmatizam, isključivost i uskogrudost; lomio je sve okvire i okove učmalosti, predrasuda i klišea; u ideološku borbu je ulazio bez kompromisa i sentimentalnosti. »Konačno«, pisao je dr Bakarić, »društvo nisu ljudi, nego odnosi među ljudima, pa zato i treba stvarati takve odnose među ljudima da ljude mobilizirate, da uspostavljate odnose uzajamnosti, da se međusobno poštuju i međusobno pomažu. I važnije mi je uvijek bilo da nekako sudjelujem u izgradnji takvih odnosa nego da se sam sentimentalno odnosim prema ljudima«.

U marksističku društvenu kritiku i polemike unosio je ogromnu intelektualnu snagu i stvaralački zanos revolucionara. Zbog toga su njegovi teorijski radovi, govori i polemike izazivali veliko interesiranje ne samo naučne, već i šire jugoslavenske javnosti; bili su rado čitani i analizirani i uvijek su podsticali na razmišljanje i na akciju.

Dr Vladimir Bakarić je bio svestrana ličnost. U krilu jugoslavenskog komunističkog pokreta i pod Titovim rukovodstvom izrastao je u mislioca, teoretičara, političara i državnika. Kao uporan i sistematičan istraživač bavio se svim oblastima našeg društvenog i političkog života. I pored toga što je bio nježnog zdravlja, a posljednjih godina i teško bolestan, uvijek bi smogao snage da svojim prijedlozima i savjetima učestvuje u rješavanju svih složenih problema i teškoća s kojima se borilo i bori naše društvo. Pred našom naukom je zadatak da svestrano izučí i osvjetli cjelokupno stvaralaštvo, bogato teorijsko nasljeđe dr Vladimira Bakarića.

Pripadao je onoj izuzetnoj i naprednoj generaciji jugoslavenskih intelektualaca, stasaloj u beskompromisnoj borbi za novo društvo, u složenim političkim i revolucionarnim uvjetima na našem tlu i šire u Evropi i svijetu uoči i u toku drugog svjetskog rata. Rođen je 1912. godine u Velikoj Gorici kraj Zagreba, u uglednoj činovničkoj poro-

dici, čiji je utjecaj bio odlučujući na njegov intelektualni razvoj, osjećaj odgovornosti za rad i odnose među ljudima. Već kao gimnazijalac aktivno se uključuje u napredni omladinski pokret, da bi kao student postao jedan od njegovih istaknutih aktivista i predvodnika. U svojoj 21. godini postaje član KPJ, a dvije godine kasnije, 1935, sekretar Organizacije SKOJ-a na Zagrebačkom sveučilištu, sekretar Gradskog komiteta SKOJ-a i član Centralnog komiteta SKOJ-a. U Zagrebu, gdje je najviše djelovao, organizirao je mnoge radničke i službeničke akcije, pisao članke, letke i proglase, uređivao partijske listove, organizirao štrajkove i demonstracije, zbog čega je bio hapšen 1935, 1936. i 1940. godine. Bakarićeva mladost i revolucionarna djelatnost vezane su za grad, za univerzitetsku omladinu, SKOJ, publicistiku i izdavačku djelatnost.

Titovim dolaskom na čelo KPJ i dosljednim sprovođenjem principa njegove kadrovske politike — oslanjanje na mlade i talentirane ljude — drug Bakarić dobija sve odgovornije funkcije u našem revolucionarnom pokretu i KPJ. Za sekretara Organizacije KPJ Zagrebačkog sveučilišta izabran je 1935, dvije godine kasnije postaje član Agitpropa, a 1940. godine član CK KP Hrvatske. U tim teškim predratnim godinama ilegalnog djelovanja KPJ radi na konsolidaciji, organizacionom, političkom i akcionom osposobljavanju Partije i SKOJ-a u Hrvatskoj za odlučujuće dane borbe protiv nadirućeg fašizma. Sudbonosnu 1941. godinu dr Vladimir Bakarić dočekuje u Zagrebu, gdje kao član Vojnog komiteta, do novembra 1941. godine, organizira i rukovodi ilegalnom borbom i otporom. Zatim odlazi na oslobođenu teritoriju u Liku i Kordun i preuzima dužnost političkog komesara Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Njegova borba za razvoj i jačanje bratstva i jedinstva naših naroda i narodnosti, posebno hrvatskog i srpskog naroda u Hrvatskoj, bila je i ostala primjer dosljednosti komuniste i revolucionara u ostvarivanju uspjeha naše socijalističke revolucije.

Doprinos druga Bakarića u organizaciji rada Glavnog štaba u neprekidnom jačanju političkog utjecaja Partije u masama, u stvaranju neraskidivih veza vojske i naroda, u razvijanju borbenog morala i etike partizanskih jedinica odista je ogroman. Kao politički komesar bio je cijenjen i poštovan u partizanskim jedinicama kao i u narodu.

Glavni štab NOV i PO Hrvatske od prvog trenutka je funkcionirao kao veoma autoritativno vojno-političko rukovodstvo, što je velika zasluga i njegovog političkog komesara. »Moj je zadatak«, govorio je drug Vlado Bakarić, »da se pobrinem da linija Partije prodre ne samo do onog posljednjeg vojnika partizana, nego i na terenu, u

narod, gdje se partizani kreću.« Obilazio je partizanske jedinice, štabove i borbene položaje, popaljena sela i narod u zbjegovima; prisustvovao sastancima i konferencijama omladine i žena, partijskim i skojevskim dogovorima, vojno-političkim savjetovanjima; pisao naredbe, uputstva i proglase; držao govore na zborovima i mitinzima itd.

Pored izuzetnog angažiranja u političkom radu kao politički komesar, drug Bakarić se veoma intenzivno bavio i vojnim problemima. To je proizilazilo iz njegove duboke spoznaje suštine rata i Titovog stava o jedinstvu političke i vojne strategije. Međusobno prožimanje; međusobnu zavisnost te dvije strane jedinstvene strategije, Bakarić je iskazao sljedećim riječima: »Ako govorimo o tome što je glavno u jednoj revoluciji, onda je jasno, nema sumnje, i u tom momentu je glavno bilo vojno pitanje. Prema tome, ako hoćete i politička pitanja sortirati po kategorijama, onda su vojni uspjesi bili glavno. Vojni uspjeh ili neuspjeh politički je značio napredovanje ili nazadovanje samog toka revolucije. Naravno, naše vojno djelovanje je bilo podređeno glavnoj liniji, glavnoj političkoj liniji Partije. I dobilo je tu centralno mjesto... Dakle, sve je bilo podređeno vojnim uspjesima. A da smo imali vojni poraz, ništa od svega toga ostalog ne bi bilo i obratno. Da nije bilo te opće podrške ne bi bila moguća vojna pobjeda.«

Kao vjećnik Prvog i Drugog zasjedanja AVNOJ-a i član Predsjedništva tog najvišeg predstavničkog i zakonodavnog tijela narodnooslobodilačke borbe i revolucije i kao član Nacionalnog komiteta narodnog oslobođenja Jugoslavije — naše ratne vlade — zatim, kao jedan od osnivača ZAVNOH-a, a od oktobra 1944. godine i kao sekretar CK KP Hrvatske, dr Vladimir Bakarić je dosljedno sprovodio politiku KPJ i rukovodstva NOP s Titom na čelu, otvarajući nove prostore za razmah narodnooslobodilačke borbe u Hrvatskoj i Jugoslaviji, za razvijanje i jačanje bratstva, jedinstva i narodne vlasti u stvaranju nove državne i društvene zajednice jugoslavenskih naroda i narodnosti.

Ratni put dr Vladimira Bakarića je put revolucionara i ratnika Titovog kova, čije je djelo ušlo u riznicu našeg narodnooslobodilačkog rata i revolucije, na čijim temeljima počiva i dalje se razvija naša samoupravna socijalistička zajednica, krčeći puteve ka novim ostvarenjima u oslobođenju rada i čovjeka.

S istim žarom i entuzijazmom revolucionara i stvaraoca dr Vladimir Bakarić je nastavio svoj rad i u poslijeratnoj izgradnji i razvoju naše zemlje. Taj njegov rad je utkan u sve pore našeg suvre-

menog života — od nauke, ekonomije, razvoja političkog sistema, spoljne politike do odbrane i bezbjednosti zemlje. Ovom prilikom, kad se oprašamo od druga Vlade Bakarića, nije moguće ni nabrojati, a kamoli temeljitije obrazložiti svestranu aktivnost i stvaralaštvo takve ličnosti kao što je on bio.

Kao vrsni marksistički teoretičar objavio je veći broj knjiga, studija i članaka i tako dao značajan doprinos uobličavanju idejno-političkih pogleda na stanje i kretanja u svijetu i u našem društvu, ukazujući na mogućnost i pravce revolucionarne akcije. Osnovna poruka i poruka koja proističe iz njegovog kompleksnog djela jeste da treba mobilizirati i pokretati mase, prije svega radničku klasu, u proizvodnom radu težeći uvijek ka podizanju produktivnosti rada i ka oslobođenju čovjeka kroz rad. Samo na toj osnovi se može ostvariti historijska uloga radničke klase, njen odlučujući utjecaj u svim sferama ljudskog stvaralaštva. Usmjeren ka tom cilju Bakarić se, ne samo kao mislilac i teoretičar već i kao državnik, političar i društveni radnik — neposredni Titov suradnik — intenzivno bavio izgradnjom i razvojem našeg političkog sistema socijalističkog samoupravljanja, ulogom SKJ i drugih društveno-političkih organizacija, problemima ekonomskog sistema, razvojem privrede, naročito poljoprivrede, odnosima i suradnjom s drugim narodima i državama, političkim partijama i pokretima.

U borbi za istinske samoupravne društvene odnose i u okviru toga za učvršćivanje i jačanje društveno-političkog sistema, dr Vladimir Bakarić je u teoriji i praksi posebnu pažnju posvećivao daljem razvijanju i učvršćivanju osnovne tekovine naše revolucije — bratstvu, jedinstvu i zajedništvu naših naroda i narodnosti, zalažući se dosljedno do posljednjeg svog daha, za oživotvorenje Titove poruke: »Čuvajte bratstvo i jedinstvo kao zjenicu svoga oka.« Ostajući dosljedan načelima naučnog socijalizma, dijalektički povezujući klasno i nacionalno, drug Bakarić je nacionalnom pitanju u Jugoslaviji prilazio ne samo kao historijskom već kao neposrednom, aktualnom političkom pitanju od posebnog značaja za dalji razvoj socijalističkog samoupravljanja. Za njega je bilo bitno da naciju i nacionalne interese afirmiramo i da međunacionalne odnose uspostavljamo na bazi samoupravljanja, a ne jačanjem države i etatizma. »Država je potrebna«, pisao je dr Vladimir Bakarić — »država nije stvar koju možemo sad baciti u smeće, ali ako kažemo da konstituiramo naciju, i ne samo naciju nego i koegzistenciju te nacije na tom određenom prostoru, na bazi samoupravljanja, to je jedna stvar. Ako je osniva-mo na bazi države, to je druga stvar, i one nisu identične. I kad

kažemo da smo mi, a mi jesmo za to da se država konstituirala na bazi samoupravljanja, onda je to istovremeno proces odumiranja države.« Te riječi dr Vladimira Bakarića jasno, odlučno i mobilizatorski zvuče u sadašnjem trenutku, kada se povampiruju razne nacionalističke, iredentističke i šovinističke strasti; one tako gromoglasno zvuče i u kontekstu aktualne borbe protiv birokratsko-etatističkih i drugih antisamoupravnih ideja i snaga.

Djelujući dugo i plodotvorno, neposredno uz Tita i zajedno s njim, u najburnijim godinama novije jugoslavenske historije, dr Vladimir Bakarić je dao ogroman lični doprinos teorijskoj razradi i realizaciji koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite. Kao član državnog i partijskog rukovodstva prisustvovao je svim važnim sjednicama, referisanjima, analizama i procjenama vojno-političke situacije u svijetu i položaja naše zemlje, razradi planova razvoja oružanih snaga i drugim važnim odlukama razvoja naše odbrane i bezbjednosti zemlje, pri čemu je često davao suptilne i vrlo korisne analize i prijedloge. Uvijek je podvlačio potrebu stalne povezanosti oružanih snaga i naroda, zalažući se u svakoj prilici za očuvanje njihovog narodnog i revolucionarnog karaktera, ali i za modernizaciju oružanih snaga, posebno Jugoslavenske narodne armije. Davao nam je korisne savjete i sugestije u mnogim pitanjima iz oblasti organiziranja i izgradnje sistema općenarodne odbrane, rukovođenja i komandovanja, razvoja Teritorijalne odbrane. Podržavao nas je u akcijama, podsticao u naporima. Uvijek nam je govorio da dosljedno i uporno njegujemo visoke moralne i borbene kvalitete jedinica, jedinstvo, spremnost i odlučnost oružanih snaga i naroda da brane slobodu i nezavisnost zemlje i da štite socijalističko samoupravno društvo i njegove vrijednosti.

Dr Vladimir Bakarić je, također, dao izuzetan teorijski i praktičan doprinos razvoju društvene samozaštite. Posebno valja ukazati na njegov zapaženi referat na 13. sjednici Predsjedništva CK SKJ, kojim je definirana idejno-politička platforma za aktivnost SKJ i drugih subjektivnih snaga na tom važnom društvenom zadatku. Stalno je isticao značaj podruštvljavanja bezbjednosnih, i uopšte zaštitnih poslova, ne shvatajući to kao problem koji se može rješavati pravno-normativnim aktima već kao historijski proces sa dalekosežnim posljedicama za razvoj socijalističkog samoupravljanja. To je proces transformacije funkcija naše socijalističke države u funkcije samoupravno organiziranih radnih ljudi i građana, čime se proširuju samoupravljačka prava i u sferi bezbjednosti, u tom tradicionalnom uporištu države.

Mi komunisti, i svi pripadnici oružanih snaga, veoma smo zahvalni drugu Vladimiru Bakariću za sve što je učinio za oživotvorenje koncepcije općenarodne odbrane i društvene samozaštite, za razvoj, modernizaciju, moralno-političku i borbenu izgradnju naših oružanih snaga i Jugoslavenske narodne armije posebno.

Smrt je zaustavila život još jednog revolucionara, ali nije zaustavila revoluciju. Revolucija će ići napred, razvijati i širiti svoje tokove, rađaće se i stasavati nove generacije koje će u djelima velikih revolucionara, kakav je bio i dr Vladimir Bakarić, nalaziti inspiraciju, uzor i podsticaj za nova pregnuća i pobjede. Na nama, njegovim saborcima, ostaje obaveza da ustrajemo na putu revolucionarne borbe, da sačuvamo njegovo djelo i da ga prenesemo novim generacijama. Tako ćemo najbolje sačuvati trajnu uspomenu i na ličnost druga Vladimira Bakarića.